

РАЗГОВОР

– Кои се највисоките планини на Земјата и каде се наоѓаат?

ПРАШАЊА

- Какви релјефни целини постојат во Азија?
- Наброј ги најпознатите низини во Азија!
- Наброј ги големите планински масиви во Азија!
- Кој е највисокиот врв на Земјата и каде се наоѓа?
- Наброј ги поголемите висорамнини во Азија!
- Кои пустини се наоѓаат во Азија?
- Што се наоѓа на големите височини и каков тип релјеф е присутен таму?
- Што е тоа 'огнен појас'?
- Како се дели Азија според природните целини?

РЕЛЈЕФНИ ОДЛИКИ НА АЗИЈА

Азија е континент со **најразлични релјефни целини**, исполнет со голем број **низини, планини и висорамнини**.

Низините зафаќаат една четвртина од територијата на Азија, а најраспространети се во периферните делови на континентот. Најпознати низини во Азија се Западносибирската и Туранската Низина кон границата со Европа, Месопотамиската Низина во Југозападна Азија, потоа низините по долините на реките Инд, Ганг, Брамапутра и Меконг во Јужна Азија, Источнокинеската Низина во Источна Азија и други помали низини. Низините се отвори преку кои до извесна длабочина се навлегува во внатрешноста на мошне непристапните планински системи во Азија.

Планинскиот релјеф во Азија е застапен на три четвртини од територијата. Планинскиот систем започнува од Егејското Море на запад, односно од Мала Азија, и се протега до Тихиот Океан на исток. Го сочинуваат непрекинати планини: масивите Таурус, Иранските и Авганистанските Планини до Памир, од каде што системот се раздвојува кон југоисток со планините Хиндукуш, Каракорум и Хималаи, односно кон северозапад преку планините Тијан Шан, Алтај, а потоа на север се протегаат Јаблановските, Становојските, Верхојанските, Черските, Колимските Планини и други масиви. Како посебни се простираат Кавказ, Елбурс, планините во југозападните делови на Саудиска Арабија, планинските масиви во источните делови на Азија, како што се Корејските Планини, Голем Хинган и планините на островските територии.

Планинскиот систем Хималаи

Планините во Азија се одликуваат со **мошне големи височини**. На Хималаите се наоѓаат највисокиот врв во светот, Монт Еверест, со 8 850 м н.в, како и поголем број други врвови со повеќе од 8 000 м.

На пространото азиско копно, меѓу планинските масиви се простираат огромни територии под **висорамнини**. Познати се Иранската Висорамнина, висорамнината Тибет, Становојската Висорамнина, Средносибирската Висорамнина, Казашката Висорамнина, висорамнината Декан и други.

Посебна карактеристика на релјефот во Азија е тоа што големи територии се под **пустини** со типичен еолски релјеф. Такви се пустините: Голем Нефуд и Руб ел Хали на Арабскиот Полуостров, потоа Големата Солена Пустина во Иран, пустината Тар во Индија, пустините Мујункум, Каракум и Кизилкум во Казахстан, Узбекистан и Туркменистан, пустината Такла Макан во Западна Кина, пустината Гоби во северните делови на Кина и Монголија и други.

Големите надморски височини на планинските системи во Азија, кои се простираат во појасот од 33-50° с.г.ш. се причина за голема застапеност на глацијација на планините. **Огромни територии се наоѓаат под снег и мраз**. Скоро од сите планини, но особено од Хималаите се спуштаат многубројни **глечери** од кои се напојуваат голем број реки на азискиот континент.

Азија е континентот покрај кој се простира т.н. **огнен појас**, кој се одликува со **многу вулкани и земјотреси**, така што е присутен и забележлив вулкански релјеф.

Врз основа на вака поставениот релјеф, во Азија се издвојуваат следниве **природни целини**: **Северна Азија** – се одликува со големи низински територии северно од планините Памир, Алтај и реката Амур; **Источна Азија** – ги опфаќа источните делови на Кина, Кореја и Јапонија; **Јужна (или монсунска) Азија** – се простира јужно од линијата Хиндукуш – Хималаи и ги опфаќа териториите од Пакистан до Индонезија и Филипини; **Југозападна Азија** – од Авганистан до Синајскиот Полуостров; и **Централна Азија** – ги опфаќа областите на највисоките планини и пустини.

ЗАПОМНИ

- Најголеми низини во Азија се: Западносибирската, Туранската, Месопотамската, Индоганшката, Источно кинеската Низина и други.
- Најголеми планински масиви се: Иранските Планини, Авганистанските Планини, Памир, Хиндукуш, Каракорум, Хималаи, Алтај, Јаблановските, Становојските и Верхојанските Планини, Голем Хинган, Западните Гати итн.
- Најпознати пустини во Азија се: Гоби, Такла Макан, Мујункум, Каракум и Кизилкум, Голем Нефуд, Тар и други.
- Најголеми висорамнини во Азија се Иранската Висорамнина, Тибет, Средносибирската Висорамнина, Декан итн.

ЗАДАЧА

- На карта на Азија трпеливо идентификувај ги низинските регии, планинските масиви, висорамнините, пустинските територии и островите.

РЕЧНИК НА ПОИМИ

ВУЛКАНСКА АКТИВНОСТ – процес на постојани или повремени вулкански ерупции со помал или поголем интензитет.

МЛАДА ВЕНЕЧНА ПЛАНИНА – планински систем кој датира од младите геолошки периоди, како, на пример, мезозоикот или кенозоикот.

ПУСТИНА – простор со многу мали количества врнежи (под 200 мм годишно) и со многу сиромашен растителен свет. Врнежи може да нема и по неколку години.

СЕИЗМИЧКА АКТИВНОСТ – зачестена појава на земјотреси на одредени територии.

СТАРА ПЛАНИНА – планински масив чиј настанок датира од постарите геолошки периоди, како, на пример, од палеозоикот.